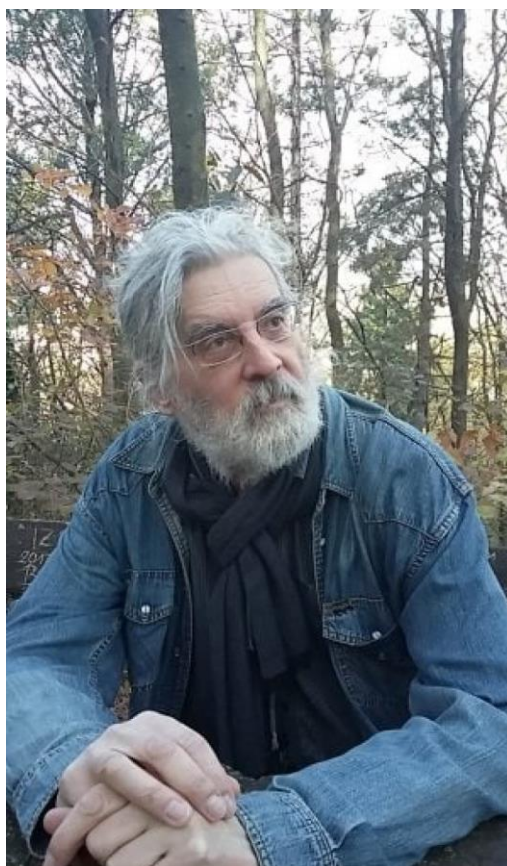

75 ÉVE SZÜLETETT WILHEIM ANDRÁS

**(Székesfehérvár, 1949. november 19. – Budapest, 2022. január 20.)
zenetudós, zongoraművész, karmester, zenei rendező,
a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola (ma Egyetem)
Zeneszerzés Tanszékének tanára**

I.

1974-ben diplomázott a Zeneakadémia zenetudományi tanszakán.

1990-ig a Bartók Archívumban dolgozott, majd az Editio Musica megbízásából ő gondozta Kurtág György műveinek megjelenés előtt álló katalógusát.

Kutatóként szakterülete a XX. század zenéje volt: tanulmányai jelentek meg Bartókról, Satie-ről, Varèse-ről, Webernről, Cage-ről.

Az Új Zenei Stúdió tagjaként rendszeresen fellépett hangversenyeken, és több lemezfelvételen működött közre szólístaként, illetve művészeti vezetőként. 2007-ben ő mutatta be Stravinsky Threni című darabját. 1980-tól rendszeresen

tartott előadásokat a szombathelyi Bartók Szemináriumon, 1995-ben meghívott előadója volt a Centre Acanthes avignoni zenei szemináriumnak.

1979-től tanított négy évtizeden át a Zeneakadémia Zeneszerzés Tanszékén Formatan és analízist, 20. századi stílustörténetet, valamint Kortárs zenét, emellett számos disszertáció témavezetője volt a Doktori Iskolában.

Munkásságát 1979-ben Párizsban (az Új Zenei Stúdió tagjaként) Kassák-díjjal, 2005-ben itthon Erkel Ferenc-díjjal ismerték el.

*

Wilheim András évtizedeken keresztül fáradhatatlanul, szenvedéllyel mondta, magyarázta, mutatta a zenét a zeneakadémista zeneszerzőknek, zenetudósoknak, hangszereseknek. Ikonikus alakjává vált zenei életünknek. Nem ritkán meghökkentő állításaival gondolkodásra sarkallt, pörölt, ellentmondott, felfedezett, ledorongolt, összetört, újraépített. Szeretett, rajongott, gyűlölt, majd újra szeretett. Élete volt a tanítás, a növendékeit feltétlenül szerette, követte mindenkinek a sorsát, aggódott mindenkiért. Hallgatói is viszontrajongtak érte, hiszen megérezték, hogy András nekik akarja adni mindazt, amit zenéről tud és fontosnak tart. Egy nagy generáció emblematis tagja, Kurtág és Cage egyik, ha nem legavatottabb ismerője volt. Róluk a nagy könyv, a nagy analízis nem készült el, azt nem hagyta itt nekünk. De itt hagyta azt a megalkuvást nem tűrő, fanatikus, kérlelhetetlen hitet az igazságban, a zenében, így zeneszerző és hangszeres tanítványai számára egyaránt utat mutatott. Ha András olvasná e sorokat, azt hiszem, alaposan kijavítaná, nem értene egyet, talán még a névelőkkel se. De a szívében lakozó mérhetetlen szeretetével, amit gyakran meg tudott mutatni, egy mosollyal megbocsájtana nekünk, itt maradtaknak, akik próbáljuk ügyetlen szavakkal méltatni különös, nagy hatású életművét.

Fekete Gyula, a Zeneakadémia Zeneszerzés Tanszékének vezetője, rektorhelyettes

(lfze.hu, 2022I.20.)

II.

WILHEIM ANDRÁS TANULMÁNYAIBÓL:

Wilheim András: Tóth Aladár Mozart-tanulmányáról
[Holmi - 3. évf. 12. sz. \(1991. december\)](#)

**WILHEIM András : [Egy új historizmus kezdetén](#)93-99 [82.46 kB - PDF]
(Alföld, 2013. április)**

Wilheim András: Zenekritika Magyarországon? Ma?
[Alföld 65. évf. 3. sz. \(2014.\) - EPA](#)

III.

EGY KONCERTRENDEZŐ HALÁLÁRA*¹ WILHEIM ANDRÁS

Még nem volt hetvenkettő sem - mondják, ez ma már nem is számít kornak.

S nem számít kornak ez a korszak sem, ha valakiről el lehet mondani, hogy az tette tönkre, amiben élt, róla biztosan. Őhöz nem lenne méltó most fölemlegetni mindazt az acsarkodást, áskálódást, rosszindulatot és szándékos betartást, ami tevékenységét kísérte még a legutóbbi hónapokban is, vagy talán most még inkább, mint korábban. Pedig ő nem akart mást csinálni, mint amihez a meggyőződése szerint a legjobban értett: hangversenyeket rendezni, lehetőleg minél jobbakat. S valóban, értett is hozzá, sok évtizedes tapasztalattal a háta mögött, megbízhatóan jó ízléssel és megszerzett tudással; nyilván látva és átlátva – s persze alkalmazva is – a szakma minden trükkjét és stiklijét, mert tudta, hogy ez egy ilyen foglalkozás: nem a koncertrendezőnek kell „népszerűnek” lennie, hanem mindig a hangversenynek. Tudta azt is, hogy meddig mehet el kompromisszumban és szigorban; túl sok időt töltött el e közegben ahhoz, hogy ki ne ismerje minden oldaláról. Nem dőlt be művészek krokodilkönnyeihez, s nem nyelte le azt a békát, amelyet

---

¹ Első megjelenés: Élet és Irodalom 2005. december 16-i számában, majd könyvalakban: Gerő Katalin - Várkonyi Tamás (szerk.): Strém Kálmán. A hangversenyrendezés művésze - Gramofon Könyvek (Budapest, 2009)

ilyen-olyan pénzosztó vagy nem osztó grémiumok és hivatalok próbáltak lenyomni a torkán.

Ő volt az első, aki valóban független koncertrendezőként próbált meg helytállni az egyre kaotikusabbá, gyomorforgatóbbá váló piacon. Hatalmas terveket valósított meg, ha valamit nem sikerült megcsinálnia, három másikat állított a helyébe – soha nem volt szűkében az ötleteknek, jobbnál jobbaknak.

Nem csak lelkesedés volt benne – az a kudarcok, visszautasítások, vádaskodások, és egyáltalán: a stílus elviseléséhez önmagában aligha lett volna elég –, azt hiszem, egyéniségéhez hozzátartozott a legalapvetőbb szakmai becsület és tisztesség. És nem csak a szakmai. Az emberi is – és ezért lehetett, ezért volt jó vele dolgozni. Amit megígért, az úgy is volt. S ha nemet mondott valamire, az is úgy volt. Mert nem kapkodott, hanem mérlegelt és döntött – s természetesen nem ment fejjel a falnak, még ha sokan szerették volna is, ezért vagy amazért, művészek azért, hogy minden kockázat csak az övé legyen, mások meg azért, hogy ne kelljen szembesülniük egy, a maga korlátozott lehetőségei között sikeres vállalkozással... Ugyanakkor volt a fényében valami eredendő játékosság is – talán ezért maradt meg ebben a szakmában: egy pillanatra sem feledte, hogy a művészet játék, szórakozás, még ha a legkomolyabbak közül való is. És mi minden volt még az egyéniségében: szerénység, kedvesség – amit az udvariasság álarca mögé rejtett, csak ritkán s valószínűleg keveseknek tudott igazán megnyílni. Ám akkor kiderült, hogy mennyire szüksége volt neki is a szeretetre, s hogy mennyire szerette volna, ha csak valami halvány visszfénye tükröződik annak, amit ő lelkesedésből, önzetlenségből másoknak adott. Hálát nem várt – megedzette a világ, a pitiáner történelem. S talán az az empirikus ismeretanyag is, amelyet lelkesen űzött hobbijából, a zeneszociológiából merített: tudta, hogy mire számíthat, s hogy miként működik ez az egész. Ő nem megváltoztatni akarta, hanem tenni, amit lehet - s amennyire lehet, jól érezni magát a világban. Hihetetlenül sok erőfeszítésébe került; alkatilag bizony nem erre volt predestinálva, mert születésétől fogva hozzá szegődött a szenvedés, a fájdalom – ennél is csak ritkán, s valószínűleg csak keveseknek beszélt. Tényként, még megértést sem kérve. Nehezen barátkozott.

Nehéz lesz megbarátkozni a hiányával. S annak a tevékenységnek az elmúltával is, amit ő végzett, ilyen koncertek nem lesznek többé. Nem lesz, aki - akár daczból is - csinálja, mint ő, mert így kell, csak így lehet, csak így szabadna

csinálni. Egy ideál elmúlását hozza el végérvényesen az övé – a polgári hangversenyrendezés utolsó mohikánjáié. Jöhetnek számolatlanul az álhangversenyek alibiműsorokkal, s áradhat akadálytalanul a töltött káposzta illata a Zeneakadémia foyer-jában. Ritkúlnak majd az eddig is ritka alkalmak, amikor a koncert valóban a zenéről szól. Egy-egy művész önmérséklete ideig-óráig fenntarthatja még a látszat látszatát – olyan partnerre, segítőre, kezdeményezőre azonban soha többé nem számíthat, mint amilyen Strém Kálmán volt.

IV.

WILHEIM ANDRÁS YOUTUBE FELVÉTELEIBŐL

[FUGA mikrokozmosz 084: Wilhelm András \(7:44\)](#)

W. A. Mozart: C-dúr Adagio üvegharmonikára KV. 356 (617a)

Morton Feldman: Vertical Thoughts 4

Előadja: Wilhelm András, zongoraművész, karmester

[FUGA 277 online: A CentriFUGA Produkció bemutatja: „In memoriam Wilhelm András” \(1:35:11\)](#)

A koncerttel a CentriFUGA csoport a nagyszerű Cage- és Bartók-tudós, a XX. századi zene kutatója és előadója, a briliáns elme, a 2022-ben elhunyt Wilhelm András előtt tiszteleg. Valamennyi mű ezen apropóból készült, avagy szólal meg, volt növendékek, kollégák, barátok tollából, illetve előadásában, az „Átlátszó hang” fesztivál részeként.

I. Auftakt (posth.): WILHEIM András

MIHALICZA Csenge: Wilhelm tanár úr emlékére (ősbemutató) [5:08](#)
BORBÉLY László – zongora

SZIGETI Máté: Landini (ősbemutató) [9:50](#)
FAJD-KERNER Mária – piccolo
TORNYAI Péter – brácsa
ZÉTÉNYI Tamás – cselló

KURTÁG György – TANDORI Dezső: A hamleti megengedés – Wilhelm
Fruzsínának [13:30](#)

Elaludni csodás,
bár nem tudni, micsodás.
Mondogatom a sötétben.
(Tandori Dezső)

JENEY Zoltán: „Was hast du verbochen?” Epitaphium Ildikó Vékony [14:12](#)
RAJK Judit – ének
BORBÉLY László – zongora

Szeretett Jézusunk, mi rosszat tettél,
hogy ilyen kegyetlen ítéletet hoztak ellened?
Mi a vétked? Milyen bűnbe estél?

MATKÓ Tamás: So Jemand meine Stimme hören wird... (ősbemutató) [16:52](#)
KLENYÁN Csaba – klarinét
TORNYAI Péter – brácsa

CSAPÓ Gyula: Klangersam – Wilhelm F. András in Memoriam (ősbemutató)
[20:40](#)
BORBÉLY László – zongora

HORVÁTH Bálint: Napóraketyegés (ősbemutató) [31:28](#)
DARÁZS Renáta – ének
KISS Péter – zongora
(...)

Seholon semmikor;
napóraketyegés;
hirtelen száll a por, levegő legelész;
semmi sem egyszeri sem, nincs az a folyó;
most kéne kezdeni, erről lett volna szó.
(Tandori Dezső – 1976722/c – Hódolat Weöres Sándornak)

VIDOVSKY László: *αντιστροφή* / Antitézis (ősbemutató) [35:25](#)

KLENYÁN Csaba – klarinét

TORNYAI Péter – brácsa

DUKAY Barnabás: ...a mélységbetekintő... [37:40](#)

DARÁZS Renáta – ének

NAGY Bernadett – ének

THURNAY Viola – ének

Mária pedig sírva állt kint a sírkamránál. Amint így sírt, behajolt a sírkamrába, és lát két fehérben ülő angyalt, egy a fejnél és egy a lábknál, ahol Jézus teste feküdt.

KEDVES Csanád: Fénymonológ (ősbemutató) [43:10](#)

FAJD-KERNER Mária – fuvola

KLENYÁN Csaba – klarinét

TORNYAI Péter – brácsa

ZÉTÉNYI Tamás – cselló K

ISS Péter – zongora

Vezényel: KEDVES Csanád

II. Auftakt:

HALASI Zoltán [51:22](#)

MUNTAG Lőrinc: WA (ősbemutató) [58:55](#)

TORNYAI Péter – brácsa

ZÉTÉNYI Tamás – cselló

KISS Péter – zongora

SZŐCS Márton: I p W (ősbemutató) [1:00:20](#)

KISS Péter – zongora

SZÉCSI Lőrinc: *Των γηρατειών και του θανάτου* / Az öregségről és a halálról (ősbemutató) [1:02:02](#)

NAGY Bernadett – ének KISS Péter – zongora

A halánték deres immár, a haj őszül koponyámon,
fiatalságom elillant, feketéllnek fogaim már,
oda van múltam, az édes, rövid és csúf, ami jön még.
Remegek már a haláltól, hisz a Hádészban a szöglet,
ami vár rám, hideg és szűk, a lejárta is ijesztő,
s aki egyszer lemegy, az már soha fel nem jön a fényre...
(Anakreón: Töredék a halálról (fordította: Radnóti Miklós))

TORNYAI Péter: Este minden könnyebb [1:08:00](#)
DARÁZS Renáta – ének

Pillanatnyi tétovázás az este.
Az alvás és az ébrenlét között
elröppen a testből valami
nehéz. Ami marad, egészen

könnyű. Hasonlít ahhoz, amit
rekonstrukciónak nevez a humán-
etológia. A hormonszint egyen-
súlyának időleges megbomlása

testi tüneteket okoz: izzadás,
könnyek. A halál beállta előtti
félelem és szorongás összeszűkíti

a pupillákat. Az arcon ezután néha
mosoly jelenik meg. Mert a szeretet,
úgy beszélnek, erősebb az életnél.
(Borbély Szilárd: Este minden könnyebb)

SÁNDOR László: Út jegyenékkal (ősbemutató) [1:12:55](#)
BORBÉLY László – zongora

SEREI Zsolt: To meet John (ősbemutató) [1:21:50](#)
FAJD-KERNER Mária – fuvola KLENYÁN Csaba – klarinét
TORNYAI Péter – brácsa
ZÉTÉNYI Tamás – cselló
KISS Péter – zongora
Vezényel: SEREI Zsolt